

Породица у прописима Републике Српске

Министарство породице, омладине и спорта

ВИЗИЈА ПОРОДИЦЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Развој и очување породице која ће представљати подстицајни амбијент за правилан психо-физички развој дјеце, афирмацију родитељства и међугенерациске солидарности, а истовремено бити и важан елемент социо-демографског развоја Републике Српске.

Породица
за 5

Породицу, као најзначајнију социјалну групу и темељ сваког друштва, знатно су угрозиле и помјериле јој темељне вриједности неповољне социјалне и друштвене околности с којима се суочавало наше друштво у посљедних 20-ак година.

Данас, када свијест и квалитетнији услови живота отварају могућност повратка основним друшветним и људском вриједностима, Влада Републике Српске, ресорна министарства, надлежне институције, али и невладине организације и многа приватна предузећа чине напор да помогну и пруже различите облике подршке дјечи и породици.

Министарство породице, омладине и спорта пружа снажну подршку испуњавању друштвене бриге за породицу и ради на обезбјеђивању услова за унапређење квалитета живота породице кроз имплементацију Стратегије за развој породице у Републици Српској.

Летак „Породица за 5“ представља преглед дјечијих и породичних права регулисаних скупом закона и правних прописа Републике Српске.

Правни положај породице у Републици Српској

Породица, мајка и дијете имају посебну заштиту. Брак и односи у браку и породици уређују се законом. Право је човјека да слободно одлучује о рађању дјеце.

Родитељи имају право и дужност да се старају о подизању и васпитању своје дјеце. Дјеца су дужна да се старају о својим родитељима којима је потребна помоћ. Дјеца рођена ван брака имају једнака права и дужности као и дјеца рођена у браку.

Малољетници о којима се родитељи не старају, као и лица која нису у могућности да се сама старају о себи и заштити својих права и интереса, имају посебну заштиту. (Устав Републике Српске, дио Људска права и слободе, члан 36.).

Право да се слободно донесе одлука о заснивању брака, о заснивању породице, рађању дјеце, права и дужности родитеља и дјеце једних према другима, те старање државних институција за породицу (пружање услуга и заштите породици), регулисана су законским одредбама и гарантују се сваком грађанину/ки Републике Српске.

Породица се у Републици Српској дефинише као "животна заједница родитеља и дјеце и других сродника" (члан 2. Породичног закона).

Република Српска има изграђен систем институција које пружају помоћ, услуге и заштиту породици, јер је и законским прописима утврђено да држава обезбјеђује посебну заштиту породици, мајци и дјетету у складу са међународно признатим људским правима и основним слободама.

Актуелни прописи Републике Српске у функцији заштите породице

- *Област заштите дјеце, родитеља и породице*
- *Институције одговорне за домен заштите дјеце, родитеља и породице - Министарство здравља и социјалне заштите, Јавни фонд за дјечију заштиту, Министарство породице, омладине и спорта, Савјет за дјецу Републике Српске, Омбудсман за дјецу Републике Српске, Министарство правде, Министарство унутрашњих послова.*
- *Правни оквир: Закон о дјечијој заштити ("Службени гласник Републике Српске", бр.04/02 и 17/08), Породични закон ("Службени гласник Републике Српске", бр. 54/02), Одлука о формирању Савјета за дјецу Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске, бр.66/06), Одлука о именовану Омбудсмана за дјецу Републике Српске (Службени гласник Републике Српске бр. 37/09), Закон о заштити од насиља у породици (Службени гласник Републике Српске, број 118/05 и 17/08)*

Основне карактеристике права из дјечије заштите у Републици Српској:

- **Право на рефундацију накнаде плате за вријеме коришћења породичног одсуства. Фонд врши рефундацију исплаћене накнаде нето плате послодавцу, исплаћену породици, за задњих 11 мјесеци коришћења породичног одсуства за прво**

и друго дијете, а за задњих 17 мјесеци за близанце, треће дијете и свако наредно дијете. У складу са Законом о раду породилско одсуство за прво и друго дијете траје 12 мјесеци, а за близанце и свако наредно дијете 18 мјесеци (Закон о дјечијој заштити, члан 13).

- **Матерински додатак**
Право на матерински додатак остварује незапослена мајка под условом да лична примања, приходи од покретне имовине и катастарски приход не прелазе утврђени цензус. Ово право се остварује за прво троје дјеце по рођењу у трајању од једне године (члан 15).
- **Накнада за опрему новорођенчета**
Право на накнаду за опрему новорођенчета остварује се за свако новорођено дијете у породици. Висина накнаде за опрему новорођенчета износи 50% просјечне нето плате по запосленом у привреди Републике Српске, остварене у претходној години.
- **Новчана помоћ приликом рођења трећег, односно четвртог дјетета у породици** исплаћује се у складу са Одлуком о пласману средстава (Службени гласник Републике Српске, број 18/09). На почетку сваке године Министарство породице, омладине и спорта утврди износ који се додјељује за трећерођено односно четвворођено дијете;
- **Право на додатак на дјецу**
Кроз право на додатак на дјецу преферира се рађање трећег дјетета, јер рађање трећег и више дјеце обезбјеђује услове за проширену

репродукцију становништва једне земље (Члан 26 Закона о дјечијој заштити).

Право на додатак на дјецу остварује се за друго, треће и четврто дијете, а за дјецу ометену у психофизичком развоју, дјецу без родитељског старања и дјецу чија породица остварује право на материјално обезбјеђење и за прво дијете. Ово право се остварује под условом да лична примања и катастарски приход не прелази утврђени цензус (члан 23 Закона о дјечијој заштити).

Без обзира на имовински цензус, ово право могу остварити дјеца погинулих бораца, дјеца цивилне жртве рата и РВИ I и II категорије, дјеца цивилне жртве рата, дјеца без родитељског старања, дјеца ометена у психофизичком развоју и дјеца чија породица остварује право на материјално обезбјеђење у систему социјалне заштите.

Право на додатак на дјецу се остварује за дјецу најдуже до 15 година живота и ако су на редовном школовању, а за дјецу ометену у психофизичком развоју, дјецу без родитељског старања и дјецу чија породица остварује право на материјално обезбјеђење до навршених 19 година живота, односно и после 19 година живота, све док су обухваћени васпитно-образовним програмом.

Сва права из области дјечије заштите остварују се путем Јавног Фонда за дјечију заштиту, а захтјеви се подносе у центрима за социјални рад у мјесту пребивалишта корисника.

Породичним законом

- Више су заштићена права дјетета;
- Детаљније уређена институција брака;
- Либералније уређен поступак усвајања и старатељства и прецизирани имовински односи супружника посебно у дијелу издржавања чланова породице (члан 231-268).

- *Област рада и радних односа*
- *Институција - Министарство рада и борачко инвалидске заштите Републике Српске уређује политику рада и радних односа.*
- *Правни оквир - Закон о раду (пречишћен текст Закона објављен у "Службеном Гласнику Републике Српске", бр.55/07). Законом се дефинише:*
- Посебна заштита жене и материнства (чланови 76-85).
- Чланом 79 је дефинисано право родитеља на породилско одсуство (међу најповољнијим у свијету), које за прво и друго дијете траје 12 мјесеци, а за близанце, треће и свако наредно дијете 18 мјесеци. Ставом три истог члана, предвиђено да након истека 60 дана од дана рођења дјетета породилски допуст може наставити да користи отац дјетета, као и старатељи и усвојоци.
- За вријеме коришћења породилског одсуства жена има право на накнаду плате у висини просјечне плате коју је остварила у току последња три мјесеца прије отпочињања породилског одсуства. Накнада се мјесечно усклађује са растом просјечних плата у републици (члан 84).

- Чланом 82 предвиђена је могућност рада с половином радног времена, за вријеме док дјете не наврши двије године живота, уколико је дјетету према налазу овлашћеног доктора медицине потребна појачана њега.
- Послодавац не може одбити да прими у радни однос жену зато што је трудна, нити јој може отказати уговор о раду због трудноће, или због тога што жена користи породилско одсуство (члан 77 и члан 132).
- Послодавац мора омогућити кориштење паузе у току радног времена за вријеме дојења дјетета, а забрањен је прековремени рад трудницама и мајкама са дјететом до три године живота и самохраном родитељу као и усвојоцу дјетета млађег од шест година живота (члан 47).
- Трудним женама почевши од шестог мјесеца трудноће и мајкама са дјететом до једне године живота забрањен је ноћни рад (члан 52).
- *Општим колективним уговором*
- *(“Службени Гласник Републике Српске”, бр. 27/06) су такође заштићена права радника, посебно жена.*
- Тако члан 22 каже да у циљу потпуније и квалитетније здравствене заштите жена радница, послодавац ће на терет својих средстава једном годишње омогућити лљкарски преглед, ради превенције и благовременог откривања болести специфичних за жене.
- Чланови 7 и 8 предвиђају услове под којима послодавац може упутити радника на рад у друго

радно мјесто или колика може бити дужина трајања путовања до мјеста рада. Речено је да за мајке раднице, са дјететом од 3-7 година не би могло путовање трајати дуже од два сата. Послодавац не може упутити радницу на рад у друго мјесто за вријеме трудноће, или радницу која има дијете до 7 година старости.

- *Област здравствене заштите и социјалне заштите*
- *Институција – Министарство здравља и социјалне заштите уређује и проводи политику у здравственом сектору*
- *Правни оквир - Закон о здравственој заштити ("Службени Гласник Републике Српске", бр. 18/99, 23/99, 58/01 и 62/02);*
- *Закон о здравственом осигурању ("Службени Гласник Републике Српске", бр. 18/99, 70/01, 51/01, 91/03);*
- *Програм унапрјеђења здравља појединца и група становништва ("Службени Гласник Републике Српске", бр. 4/01);*
- *Одлука о минималном пакету основне здравствене заштите ("Службени Гласник Републике Српске", бр. 21/01);*
- *Правилник о садржају и обиму права на здравствену заштиту и партиципацију ("Службени Гласник Републике Српске", бр.54/07);*
- *Програм здравствене политике и стратегије за здравље у Републици Српској до 2010.*

године (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 56/02) уређује:

- Спровођење здравствене заштите жене у току трудноће, порођаја и материнства, затим предшколске дјеце и дјеце и омладине школског узраста (6-18 година), те старих лица (изнад 65 година).
- Све жене у току трудноће, порођај и до годину дана старости рођеног дјетета, те дјеца до навршених 15 година и особе преко 65 година имају право на потпуну здравствену заштиту без личног учешћа у трошковима.

**ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
МИНИСТАРСТВО ПОРОДИЦЕ, ОМЛАДИНЕ И СПОРТА**

Трг Републике Српске 1
78000 Банја Лука
тел: +387 (0)51 338 332
факс: +387 (0)51 338 846
info@mpos.vladars.net